

REMIGRĀCIJA LATVIJĀ

Īss ieskats par remigrācijas procesu Latvijā

Termini:

Diaspora – ārpus Latvijas pastāvīgi dzīvojošie Latvijas pilsoņi, latvieši un citi, kam ir saikne ar Latviju, kā arī viņu ģimenes locekļi.

Depopulācija – iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Emigrants – persona, kura izbrauc uz citu valsti (starptautiskais emigrants) vai uz citu Latvijas teritoriju pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Globalizācija – mūsdienu pasaules attīstības tendence, kas saistīta ar ekonomiskām, sociālām, tehnoloģiskām, politiskām u. c. izmaiņām, kā rezultātā vairums pasaules valstu un reģionu kļūst savstarpēji ciešāk saistīti un arī vairāk atkarīgi cits no cita.

Imigrants – persona, kura ierodas no citas valsts (starptautiskais imigrants) vai no citas Latvijas administratīvās teritorijas, lai apmestos uz pastāvīgu dzīvi vai vismaz uz vienu gadu.

Migrācija – ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu. Migrāciju iedala ārējā (starptautiskā) migrācijā un iekšējā (Latvijas ietvaros) migrācijā.

Remigrants – persona (diasporas pārstāvis), kura ir atgriezies vai pārcēlusies, vai plāno atgriezties vai pārcelties no mītnes valsts uz pastāvīgu dzīvi Latvijā pēc ilgstošas prombūtnes;

Remigrācija – diasporas locekļa atgriešanās vai pārcelšanās no pastāvīgas dzīves ārvalstīs uz pastāvīgu dzīvi Latvijā.

Kopš 2000. gada iedzīvotāju skaits Latvijā ilgstoši samazinās. Iedzīvotāju skaits sarucis par vairāk nekā 400 tūkst. (jeb 17,2% iedzīvotājiem), turklāt liela daļa ir saistīta ar iedzīvotāju migrāciju. Ekonomiskās krīzes laikā (2008. gadā) Latvijā bija vērojama strauja iedzīvotāju migrācija uz citām valstīm, notika ievērojamas izmaiņas sabiedrības attieksmē pret vērtībām, mainījās cilvēku pasaules uztvere, pieauga informācijas loma sabiedrībā. 2008. gadā galvenais pastiprinātās emigrācijas iemesls bija ekonomiskās krīzes rezultātā zaudēts darbs un nespēja atrast jaunu darbu vai darbu ar pienācīgu atalgojumu atbilstoši iepriekšējam algu līmenim.

Pēc Ārlietu ministrijas (turpmāk ĀM) aplēsēm ārpus Latvijas dažādās mītnes zemēs pasaulē dzīvo, mācās un strādā vairāk nekā 370 tūkst. latviešu. Lielākās latviešu kopienas dzīvo Lielbritānijā, ASV, Vācijā, Īrijā, Kanādā, Austrālijā, Krievijā, Norvēģijā, Spānijā u. c. valstīs*.

Pēdējo gadu laikā aktuāls ir kļuvis Latvijas iedzīvotāju remigrācijas veicināšanas jautājums, tiek veikti būtiski pasākumi valsts līmenī.

*ĀM 2016. gadā sagatavots Informatīvais ziņojums par Ārlietu ministrijas aktivitātēm diasporas jomā 2013.-2015. gadā,

REMIGRĀCIJA LATVIJĀ

Kopš 2018. gada tiek īstenots Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas remigrācijas projekts, katrā plānošanas reģionā ir ieviests remigrācijas koordinators. Ikvienam interesentam ir iespēja bez maksas saņemt reģionālā koordinatora konsultāciju par sev aktuāliem jautājumiem, kas saistīti ar atgriešanos Latvijā konkrētā reģionā. Koordinators vienlaikus ir atbalsta persona, kas palīdz ārvalstīs esošajiem tautiešiem attālināti izvērtēt priekšrocības pārdomātam lēmumam, kā arī sagatavoties, lai veiksmīgi atgrieztos Latvijā.

Astrīda Leščinska jau 4 gadus strādā par remigrācijas koordinatori Latgales plānošanas reģionā, ik dienu sazinoties ar tautiešiem, kuri ir aizbraukuši un vēlas atgriezties dzimtenē. Par vienu no būtiskākajiem atgriešanās iemesliem remigranti norāda skumjas pēc tuviniekiem un piederību Latvijai, tās kultūrai. A. Leščinska uzskata, ka Latvijas kultūra ir pievelkošs faktors, kas ārzemēs dzīvojošajiem latviešu emigrantiem kļūst par pozitīvas identitātes balstu. Katram remigrantam ir individuālas vajadzības un apstākļi, kas jāņem vērā, tādējādi saziņas gaitā tiek apzināti visi interesējošie jautājumi, uz kuriem koordinators Latvijā palīdz rast atbildes, nepieciešamības gadījumā sadarbojoties arī ar pašvaldības un valsts iestādēm.

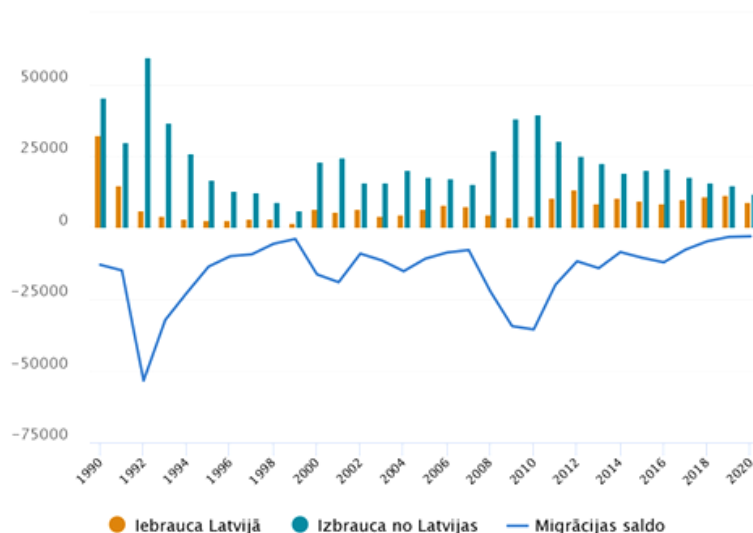
Lai stiprinātu piederību Latvijai un veicinātu atgriešanos, 2019. gada 1. janvārī stājās spēkā Diasporas likums. Tā mērķis ir stiprināt diasporas kā neatņemamas Latvijas sabiedrības daļas latvisko identitāti un piederību Latvijai, sekmēt latviešu valodas un kultūras saglabāšanu diasporā, kā arī atbalstīt un veicināt diasporas pilsonisko un politisko līdzdalību. Diasporas likums bija nepieciešams, lai pilnveidotu līdzšinējo Latvijas valsts atbalsta politiku diasporas jautājumos, nodrošinātu iespēju īstenot sistēmisku un sistemātisku darbu ar remigrantiem.

Diasporas likumam ir šādi mērķi:

- 1) stiprināt diasporas kā neatņemamas Latvijas sabiedrības daļas latvisko identitāti un piederību Latvijai;
- 2) nodrošināt diasporai iespējas brīvi veidot, uzturēt un stiprināt saikni ar Latviju;
- 3) sekmēt latviešu valodas un kultūras saglabāšanu diasporā;
- 4) izstrādāt un īstenot sistēmisku un pastāvīgu diasporas atbalsta politiku un pasākumus, kuri veicina diasporas latvisko identitāti un saikni ar Latvijas kultūru, ekonomiku, tautsaimniecību un zinātni, latviešu valodas, kultūras un tradīciju pieejamību diasporai un nodrošina labvēlīgus apstākļus remigrācijai (turpmāk — diasporas politika);
- 5) atbalstīt un veicināt diasporas pilsonisko un politisko līdzdalību

Galvenā diasporas politiku koordinējošā valsts institūcija Latvijā ir Ārlietu ministrija. Savukārt likuma trešā nodaļa paredz diasporas atbalsta pasākumus, kurus īsteno dažādas valsts pārvaldes institūcijas, lai nodrošinātu diasporas saikni ar Latviju, līdzdalību valstī notiekošajos procesos, kā arī nosaka pasākumus, kas īstenojami gadījumos, kad diasporas pārstāvji pārceļas uz dzīvi Latvijā. Diasporas likums nosaka vairākas prioritātes. Piemēram, iespēja papildus dzīvesvietas adresei ārvalstī norādīt arī vienu adresi Latvijā. Tas ļauj personām savlaicīgi reģistrēties pirmsskolas, vispārizglītojošās vai profesionālās izglītības iestādēs, kā arī kārtot citus administratīvus jautājumus, piemēram, pieteikties transportlīdzekļa vadītāja kvalifikācijas eksāmenam u.c.

Ir noteikta arī vienkāršota kārtība ārvalstīs iegūtās izglītības, akadēmisko grādu un profesionālās kvalifikācijas, arī reglamentētajās profesijās, pielīdzināšanai un atzīšanai, tādējādi dodot iespēju strādāt konkrētā nozarē vai augstākās izglītības iestādē Latvijā.

Lai raksturotu iedzīvotāju skaita izmaiņas migrācijas ietekmē, aprēķina starptautiskās ilgtermiņa migrācijas saldo jeb starpību starp Latvijā iebraukušo personu skaitu un no valsts izbraukušo personu skaitu (skat. attēlu nr.1.). Pēdējos gados migrācijas saldo samazinās, jo samazinās emigrācija. Latvijā ir arī palielinājies imigrantu skaits. Iebraucēju vidū pieaug citu valstu piederīgo īpatsvars.*

Daudzi imigranti ir remigranti jeb Latvijas valstspiederīgie (pilsonis, nepilsonis vai Latvijā dzimusi persona), kuri bija emigrācijā un imigrējuši attiecīgajā gadā.

Tomēr jāņem vērā, ka tie ir oficiāli izdeklarējušies cilvēki no Latvijas valsts, joprojām ir novērojama tendence, ka liela daļa aizbraucēju neizdeklarējas, saglabā Latvijas adresi, lai saglabātu daudzas priekšrocības.

Emigrantu kopienas ir neatsverama Latvijas sastāvdaļa, politiķi bieži vien to sauc par sesto valsts novadu, kas nodrošina tiltu starp latviešiem visā pasaulē. Latviešu diaspora pasaulē ir jaudīgs spēks, kas palīdz uzturēt un attīstīt latviskās tradīcijas un kultūru arī ārpus Latvijas ģeogrāfiskajām robežām.

REMIGRĀCIJA LATVIJĀ

Remigrantu atgriešanās iemesli un šķēršļi

Aizbraukšanai, tāpat kā jebkurai cilvēka rīcībai, reti kad ir viens noteicošais iemesls.

- ✓ Apvienotās Karalistes breksita ietekme. Breksits lielai daļai tautiešu bija mirklis, kad bija jāpārdomā sava dzīve ārzemēs un jāizlemj palikt turpat vai atgriezties mājās. Uzņēmējiem, kas veic uzņēmējdarbību ES iekšējā tirgū nepieciešams pārliecināties, vai breksita iespējamās sekas ietekmēs arī viņus. Daudzi izlēma pārcelt savu biznesu uz Latviju.
- ✓ Latvijas iedzīvotāju repatriācija saistībā ar COVID 19 pandēmiju. Ņemot vērā Pasaules Veselības organizācijas 2020. gada 11. marta paziņojumu, ka Covid-19 ir sasniegusi pandēmijas apmērus, visā Latvijas valsts teritorijā tika izsludināta ārkārtējā situācija līdz 2020. gada 12. maijam ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatību ārkārtējās situācijas spēkā esamības laikā. Valdības lēmums ietekmēja arī Latvijas iedzīvotājus, kas ne tikai plānoja savu atgriešanos Latvijā pēc ilgstošas prombūtnes, bet arī tos, kas tobrīd pandēmijas uzliesmojuma laikā atradās komandējumos, ceļojumos un citos braucienos.
- ✓ Dzīvesvietas deklarēšana Latvijā un neizdeklarēšana no valsts. Dzīvesvietas deklarēšanas likums nosaka, ka dzīvesvietas maiņas gadījumā attiecīgās personas pienākums ir mēneša laikā kopš tā pastāvīgi dzīvo jaunajā dzīvesvietā deklarēt to dzīvesvietas deklarēšanas iestādē. Likuma mērķis ir panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

»»» Diasporas pārstāvji vēlas atstāt deklarēto dzīvesvietu Latvijā šādiem nolūkiem: bērna reģistrēšana pirmsskolas izglītības iestāžu rindās un vispārizglītojošās izglītības iestādēs, kā arī ar to saistīto veselības pārbaužu veikšana un attiecīgu apliecinošu dokumentu saņemšana; transportlīdzekļu īpašumtiesību reģistrācija, transportlīdzekļa vadītāja apliecības iegūšana vai maiņa, iespējai bērniem tikt pieņemtam pie ģimenes ārsta vai zobārsta. Piemēram, veselības stāvokļa izziņas iegūšanai pirms remigrējušo bērnu pieteikšanas bērnudārzā vai skolā, studiju/studējošo līgumu slēgšanai, studiju/studējošā kredīta slēgšanai un kopmītnu pieteikšanai Latvijā, mājokļu kredītu noformēšanai un apdrošināšanas līgumu slēgšanai, kā arī starptautiski izmantojamu Latvijas pakalpojumu izmantošanai, kopīpašumā esošas zemnieku saimniecības atbalsta pasākumu pieteikšanai u.c. Deklarētā dzīvesvieta ir arī kritērijs, pēc kura ģimenes ārsts var atteikt personu reģistrēt savā pacientu sarakstā – pat tad, ja personai ir pilnas tiesības uz šādiem veselības aprūpes pakalpojumiem.

»»» Jauniešu un ģimeņu zaudējums emigrācijas rezultātā pastiprina negatīvu dabisko pieaugumu, paātrinot sabiedrības novecošanos un palielinot demogrāfisko slodzi, tāpēc valstij ir jārada iespējas strādāt cienīgu darbu ar pietiekamu, kompetencēm atbilstošu atalgojumu, kas veicinātu katra indivīda profesionālo un personības izaugsmi. Jāveido tāda vide, kas atbalsta bērnu radīšanu un veido drošības sajūtu jau bērnībā. Jānodrošina iespējas attīstīt kompetences kvalitatīvā formālā izglītībā, kā arī ārpus formālās izglītības sistēmas visa mūža garumā, lai mēs spētu saskatīt un atrast risinājumus jebkuros apstākļos. Jāsekmē veselīgs dzīvesveids kā pamats dzīves kvalitātei un ilgam mūžam. Jāveicina sabiedrības savstarpējās sadarbības spējas, kas balstītas mūsu mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras vērtībās. Kā arī jāstiprina piederības apziņa Latvijai, lai visi valsts iedzīvotāji un no Latvijas izbraukušie lepotos ar savu valsti.

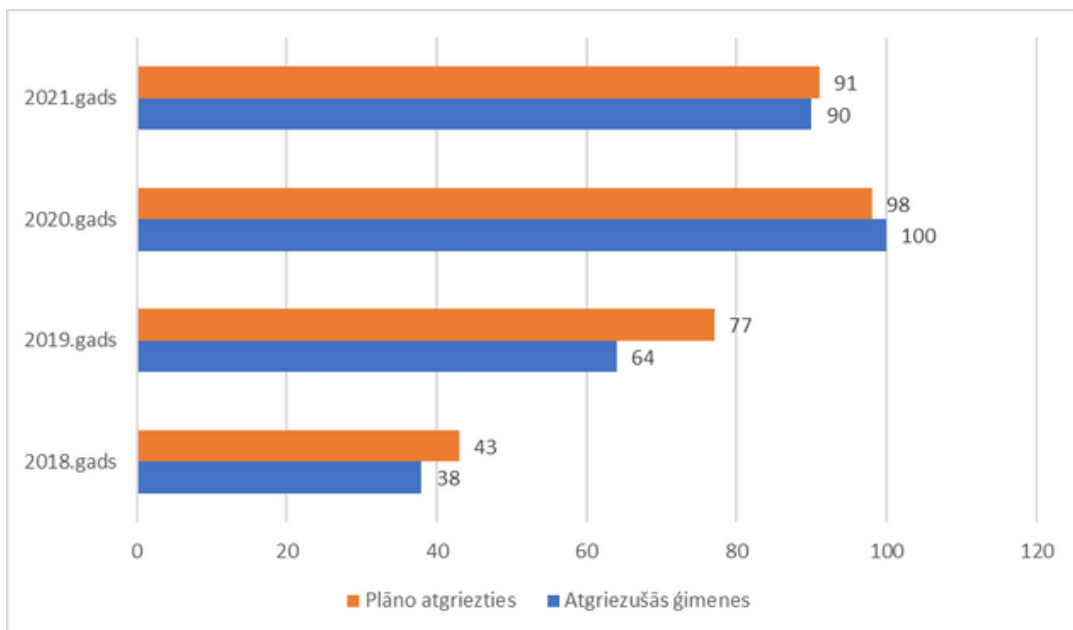
REMIGRĀCIJA LATVIJĀ

Remigrācija Latgalē 2018 - 2021

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) sadarbībā ar plānošanas reģioniem jau ceturto gadu veiksmīgi realizē remigrācijas sekmēšanas pasākumus, kas ir ļoti svarīga valsts politikas sastāvdaļa.

Latvijai un Latgalei ir daudz ko piedāvāt cilvēkiem un ģimenēm, kuri plāno atgriezties dzimtenē. Pateicoties aktīvam darbam un efektīviem remigrācijas sekmēšanas pasākumiem, Latvijā jau ir atgriezušās vairāk nekā 1000 ģimenes (1041), savukārt vairāk kā 600 šo soli grasās spert tuvākajā nākotnē.

Pateicoties remigrācijas sekmēšanas aktivitātēm, atgriezušos skaits Latgales reģionā turpina palielināties. Ar koordinatora atbalstu kopš 2018.gada Latgalē ir atgriezušās 292 ģimenes (kopā 808 cilvēki) un sazinājusies 135 ģimene (225 cilvēki), kuri atgriezušies pēc pašu iniciatīvas. Tuvākajā nākotnē uz Latgali plāno atgriezties vēl 91 ģimene (kopā 251 cilvēks) – pārsvarā no Lielbritānijas, Īrijas, Vācijas un Skandināvijas valstīm.

REMIGRĀCIJA LATVIJĀ

Priekšlikumi remigrācijas veicināšanai Latvijā

- » Ir jāveicina iekļaujoša sabiedrība, vietējiem ir jāuzņem remigranti bez aizspriedumiem un apvainojumiem, ka viņi ir „nodevuši valsti”.
- » Ir jābūt demogrāfijas stimuliem, vairāk jāatbalsta ģimenes ar bērniem.
- » Atgriešanās procesā ir svarīga remigrantu piesaiste, tāpēc jāveido iniciatīvas ne tikai valsts mērogā, bet arī privātajā sektorā. Pašreiz ir iniciatīvas, bet tās nav plaši zināmas un diasporā par tām informācijas maz, ir jāveido publicitātes materiāli, kas jāizplata sadarbībā ar Latvijas vēstniecībām, LIAA, LTRK, diasporas kopienām u. c. kanāliem.
- » Skolēniem un studentiem jāievieš bezmaksas studiju iespējas, jāpieņem izglītības dokumenti bez pielīdzināšanas garā procesa un Latvijā iegūtas vidējās izglītības pieprasīšanas. No Latvijas emigrē jaunieši uz valstīm, kas piedāvā bezmaksas studijas pieprasītās programmās.
- » Nodarbinātības jomā ir jādomā arī par jauniešu iesaistīšanu darba tirgū, jāievieš prakses vietas uzņēmumos vai subsidētās darbavietas, jāatceļ darba pieredzes pieprasīšana. Jaunieši jāiesaista NVO darbībā un brīvprātīgā darba kustībā arī tad, kad viņi vasarā atbrauc pārmieņoties pie vecvecākiem.
- » Ir jāveic investīcijas veselībā un mūžizglītībā, tās ir mūsdienu cilvēka prioritātes – domāt par savas ģimenes labklājību un būt drošiem par nākotni. Vesels cilvēks ir laimīgs cilvēks. Pašreiz nākas saskarties ar to, ka remigranta dzīvesbiedram, kas nav Latvijas pilsonis, ir grūtības tikt pie ģimenes ārsta.
- » Ir jāiet laikam līdzī, jāievieš robotizācija un digitalizācija, attālinātā darba izmantošanas iespējas, ko plaši izmanto ārvalstīs. Remigranti norāda, ka viņiem ir svarīgi strādāt modernā uzņēmumā ar attīstības perspektīvām.
- » Katru gadu Latvijas skolās mācības uzsāk aptuveni 800 skolēnu, kuri atgriezušies uz dzīvi Latvijā. Bērni ļoti bieži sastopas ar grūtībām, iekļaujoties skolas vidē un mācību procesā, kā arī saziņā ar citiem skolēniem, skolotājiem, jo izglītības sistēma atšķiras no tās, kas bija mītnes zemē. Remigrantu atvasēm ir jāpārvar ne tikai latviešu valodas izaicinājumi, bet arī iekļaušanās jaunā vidē un kultūrā. Kā risinājumu skolās varētu ieviest jaunu interešu izglītības pulciņu, vasaras nometnes remigrantu atvasēm ar mērķi veicināt latviešu valodas apguvi, Latvijas kultūras, tradīciju iepazīšanu, integrēt remigrantu bērnus Latvijas vidē, stiprināt nacionālo identitāti un piederības apziņu latviskajai kultūrtelpai.
- » Jārīko integrējošie un tīklošanās pasākumi remigrantu ģimenēm. Ir nepieciešami atbalsta pasākumi, tikšanās ar domubiedriem, aktivitātes kopā ar līdzīgi domājošajiem. Šādu pasākumu ietvaros remigrantu ģimenes izveidos savstarpējus kontaktus, jutīsies vienotas, varēs dalīties savā pieredzē un apmainīties ar noderīgu informāciju. Pasākumā varētu piedalīties arī vietējās ģimenes.